

Journalistelevernas 1968

Elin Gardeström

Under 1960-talet sökte sig en radikal ungdomsgeneration till journalisthögskolorna. De kom till två nystartade skolor som i sig inneburit en förändring av själva journalistutbildningen – från att ha varit en lärlingsutbildning utvecklades under 1960-talet en statlig högskoleutbildning. Misstron var stor ute på tidningsredaktionerna av två skäl, dels var många äldre journalister skeptiska till den nya utbildningen och dels fick redaktionerna ta emot en ny kader av ibland mycket vänsterradikala praktikanter från skolorna. Journalisthögskoleutbildningen kom därmed att utmana det journalistiska fältet åren kring 1968. I följande artikel analyseras utbildningen fram till 1970, en formativ period när journalisthögskolorna fick en självständig position mellan pressens organisationer och universitetet. Tiden beskrivs ofta som stökig, utbildningarna var relativt nya och ännu inte satta i sin form. I den situationen klev de radikala journalisteleverna fram och ville själva styra utbildningens utformning, och egentligen också hur en journalist skulle vara och vilket uppdrag journalisten skulle ha.

Strax innan den mytomspunna kårhusockupationen inträffade våren 1968 genomförde journalisteleverna i Stockholm sin variant. De gick i strejk eftersom de inte längre skulle få betalt under den praktik som ingick i deras utbildning. Gun-Britt Sundström som var en av eleverna har skildrat detta i en reportagebok om sin studietid på Journalisthögskolan i Stockholm:

När vi kom till skolan den här onsdagsmorgonen är korridoren full med militanta plakat, upprop och slagord. LÖN FÖR ARBETE! står det på bokskåpet, HÅLL UT KAMRATER! På dörren till TV-studion och på anslagstavlan VARJE UPPGIFT OM ATT BOJKOTTEN HAR UPPHÖRT ÄR FALSK! I redaktionssalen skulle rektorn ha haft tentamen för äldrekursen, men då inga elever inställer sig får han

ta emot ett uppbåd journalister och hålla presskonferens istället.¹

Skolans rektor Lars Furhoff, själv endast 30 år gammal, hade tidigare ofta haft förståelse för sina radikala elever. Nu var han rasande och hotade med polis. En handfull elever kom ändå till skolan som vanligt. De ville inte strejka, utan istället förhandla med hjälp av Svenska journalistförbundet, som starkt avrått från denna typ av vild strejk. Dessa elever fick ta mot hot och behandlades som strejkbrytare.²

Vid tiden fanns två statliga journalisthögskolor i Sverige. Den andra låg i Göteborg och även där var elevkåren dominerad av olika vänstergrupper, men aktionerna var i högre grad förlagda utanför skolan.

På både skolorna hade vänsterradikalismen tolkningsföreträde bland eleverna. Lärarna beskriver att det uppkom ett grupptryck och att elever som hade avvikande åsikter blev mycket tysta. Magnus Lindström som var ordförande för elevkåren i Stockholm minns tiden på Journalisthögskolan som stökig: ”Vi drömde om att förändra världen. Hela högskolan genomsyrades av det. Vi kunde sitta hela nätterna och prata om hur det skulle gå till.” Sverker Tirén ser det i backspegeln mer självkritiskt: ”Då tågade man ut från Journalisthögskolan ivrig att förändra världen. Egentligen var man både okunnig och oerfaren, vilket man rätt snabbt kände av.”³

För att förstå journalisthögskolorna och 1968 måste man sätta in dessa i tidens utbildningslandskap och ge en historisk bakgrund till utvecklingen av denna

¹ Gun-Britt Sundström, ”Nu kan det sägas!” *Ett jag-var-där-reportage från Journalisthögskolan*, Bonnier, Stockholm, 1970, s. 41.

² Sundström, op.cit., s. 42f; ”Märkligt spel om praktikantlön. Förhandling strandade snabbt” *Journalisten*, 1968:6; Britt Hultén, ”Utbildning – behövs det?”, i Agneta Lindblom Hulthén (red.), *Journalisternas bok: 1901–2001*, Svenska journalistförbundet, Stockholm, 2001, s. 219f; Intervju med Torsten Thurén 2/9 2009.

³ Intervju med Torsten Thurén 2/9 2009; Intervju med Sverker Tirén 23/3 2010; Intervju med Lennart Lundmark 26/4 2010; Intervju med Bengt Ward 9/10 2009; Intervju med Intervju med Ulf Wallin 7/10 2009; Marcella Simms, ”4 av 5 JH-pionjärer är kvar i yrket”, *Journalisten*, 1987:8.

speciella yrkesutbildning av en traditionstyngd kategori arbetskraft med kopplingar till yttrandefrihet och opinionsbildning. Som beskrivits var skolorna i hög grad del av studentradikalismen, men det fanns skillnader av organisatoriska slag. De som utbildades till journalister kallades exempelvis elever beroende på att journalisthögskolorna var fristående från universitetet. På skolorna var målsättningen att kombinera praktisk och teoretisk kunskap. Det var en ung utbildningsform och protesterna på skolorna var därmed inte riktade mot en gammal konservativ utbildningsinstitution som universitetet, såsom annan studentaktivitet kunde vara. Förutom den egna utbildningen kritiserades såväl den traditionella partipressen som de ägarintressen som eleverna ansåg styrde journalistiken.

Från lärling till journalisthögskoleelev

Journalistyrket hade traditionellt nåtts genom att börja som lärling, volontär som det kallades, på en redaktion. Tiden som volontär reglerades i kollektivavtalet till två år, under denna tid hade adepten reducerad lön. Att vara volontär innebar att hamna längst ned i hierarkin på en tidningsredaktion och gradvis läras in i den specifika tidningens arbetssätt. Socialiseringen in i olika redaktionskulturer innebar länge även en form av politisk skolning, eftersom den svenska partipressen var det rådande systemet. Att som journalist dela politisk åsikt med den tidning man var satt att arbeta med var länge det normala tillståndet.⁴

Utbildningar saknades dock inte helt. Göteborgs högskola hade redan på 1940-talet anordnat praktiska journalistkurser i samarbete med Göteborgspressen. Det fanns även en hel del kortare kurser som olika intressenter drev, bland annat de olika partipressföreningarna. Set Poppius hade startat en journalistiskola i slutet av 1940-talet, där eleverna betalade för en tremånaders kurs som var tänkt att förbereda dem för tiden som volontär.⁵

Pressen hade länge föredragit denna typ av lärlingsväg och det var först efter långa diskussioner och flera utredningar som de tre pressorganisationerna i Sverige kunde finna enighet för att starta en mer formaliserad skolmässig utbildning. 1959 öppnade Journalistinstitutet i Stockholm som pressens organisationer drev. Detta visade sig vara ett alltför stort ekonomiskt åtagande som blev allt svårare att finansiera.⁶

⁴ Lennart Weibull & Kent Asp (red.), *Svenska journalister. Ett grupporträtt*, Tiden, Stockholm, 1991, s. 17ff.

⁵ Elin Gardeström, *Att fostra journalister. Journalistutbildningens formering i Sverige 1944–1970*, Daidalos, Göteborg, 2011, s. 42–55.

⁶ Gardeström, *op.cit.*, 2011, s. 149f; 154.

Den socialdemokratiska regeringens engagemang för ett statligt stöd till journalistutbildningen hade tidigare varit svagt. Men expansion vid universitetet under det tidiga 1960-talet hade aktualiserat frågan om vad alla dessa studenter skulle arbeta med i framtiden. Så som Mikael Börjesson visar i detta temanummer skedde en kraftig ökning av antalet studenter vid de filosofiska fakulteterna där antagning av tradition hade varit fri. Det fanns inga intagningsbegränsningar och vissa kurser kunde bli så stora att speciella lokaler fick hyras.⁷ Denna stora grupp av studenter vid de fria fakulteterna beskrevs i början av 1960-talet som ett problematiskt ”humanistöverskott” som arbetsmarknaden inte skulle kunna svälja. Ecklesiastikminister Ragnar Edenman tillsatte därför en utredning över tänkbara yrkesområden för studenterna från de filosofiska fakulteterna. En av utredningens förslag var en vidareutbildning till journalister, vilket ledde till beslutet att förstatliga det ekonomiskt tyngda branschdrivna journalistinstitutet i Stockholm samt att inrätta ett liknande institut i Göteborg, något som skedde 1962. Institutet fick två linjer, en för de som kom direkt från gymnasiet eller folkhögskolor och en linje för akademiker, där förhoppningen var att slussa ut ”humanistöverskottet” till yrkeslivet.⁸

Ecklesiastikminister Edenman beslöt dock att journalistutbildningarna skulle vara självständiga och inte läggas under universitetet, vilket välkomnades av den svenska pressen men kritiserades av Universitetskanslersämbetet som hade velat utbilda journalister inom universitetens ramar.⁹ Detta innebar att journalistutbildningen under ett antal formativa år fick en relativt självständig position. Pressen hade dock kvar ett inflytande över de statliga utbildningarna. Dels genom att representanter från pressens organisationer var ledamöter i journalistinstitutets styrorgan. Dels var en inledande praktik på ungefär ett halvår en förutsättning för att överhuvudtaget kunna söka in på utbildningarna. Det senare innebar att ungdomar utan någon journalistisk erfarenhet började sin utbildningsbana genom att ge sig ut och pröva på yrket och livet på redaktionerna. Hur de skötte sig bedömdes av respektive redaktion och av en redaktör som utfärdade ett praktikbetyg, vilket var ett viktigt urvalsverktyg. Förutom att bli prövade ute på redaktionerna skedde urvalet genom betyg och anlagstester där egenskaper

⁷ Olof Ruin, *Kunskap och politik. Statsvetenskap i Stockholm 50 år*, Statsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet, Stockholm, 1986, s. 6f.

⁸ Kommittén för nya utbildningsvägar vid de filosofiska fakulteterna, *Högre journalist- och reklamutbildning: betänkande med förslag*, Ecklesiastikdepartementet, Stockholm, 1961.

⁹ Proposition 1962:59.

som självständighet, drivkraft och uthållighet premierades.¹⁰ Sådana egenskaper var något som traditionellt hölls högt inom pressen, men när nya journalistelever med dessa egenskaper gick på fristående journalistutbildningar och inte längre socialiserades in den långa vägen på redaktionerna fick det konsekvenser. Då förändringen skedde under den gryende ungdomsradikalismen under 1960-talet blev kombinationen en kraftfull mixtur.

Det tidiga 60-talet radikaliserar – erfarenhet ska ersättas av utbildning

När ettåriga statligt finansierade journalistutbildningar etablerades innebar det att hela den tidigare mästarlärling relationen förändrades. På båda journalistinstitutet fanns aktiva elevkårer som tidigt hade synpunkter på undervisningen. I Stockholm tyckte man 1963 att undervisningen var alltför akademisk och i högre grad borde inriktas på kunskaper journalister behövde ha. Elevkåren ville slopa ”professorsföreläsningarna” och istället låta psykologer, psykiatriker och sociologer som var verksamma ute i samhället komma till tals. Diskussioner om aktuella politiska händelser borde stå på schemat och inordnas i ämnet samhällskunskap och eleverna skulle leda debatterna.¹¹

Journalistinstitutets elever visade sig vara mindre benägna att underordna sig och började ställa krav på de tidningar där de hade sin förberedande praktik: ”För praktik måste väl ändå vara undervisning”, ansåg journalisteleven Ulf Gudmundson 1965.¹² Här kan man se hur två utbildningstraditioner kolliderar. Den initiala socialiseringen på redaktionerna, den hårda långa vägen, mötte en ung journalistgeneration som hade sin gemenskap på ett journalistinstitut. Det kunde uppstå krockar mellan dessa två utbildningskulturer när instituteleverna var ute på praktik eller sommarjobbade. Ulf Gudmundson, ordförande i Journalistinstitutets elevkår i Stockholm, skriver 1965:

Ibland möter man till och med något som liknar en allmänt odefinierbar aversion mot allt vad skolmässig journalistutbildning heter. Enligt allt för många äldre kollegor heter det att institutet examinerar unga besserwissrar som utan erfarenhet (erfarenhet matchas på ett obehagligt sätt mot utbildning) kommer till sitt första fasta arbete genomsyrade av ogenomtänkt förbättrar-

iver. Det finns olyckligtvis alltid folk som överskattar sin egen förmåga och det är inte min avsikt att förfäktas en övertro på institutets kvalitet. Men tyvärr liknar den negativa inställning till utbildning, som man kan möta, närmast en fruktan för utbildning. Då har den allmänna inkompetenskulten blivit religion.¹³

Den gamla synen att man ”blir” journalist genom att på något sätt uppstiga i yrket den långa vägen ifrågasattes. Det var en konflikt mellan erfarenhet och utbildning som kom i dagen.¹⁴ Donald Broady skriver i inledningen till detta temanummer hur studentexpansionen under 1960-talet kom att förändra de förväntade investeringarna för att få tillträde till olika kulturella fält. Lärlingsåren ersattes av examen, vilket störde de kulturella fältens kraftlinjer och skapade spänningar. Detta resonemang har stor relevans när det gäller journalistutbildningen som innebar nya regler för inträde i journalistyrket. Istället för att slita hundår som volontär på redaktionerna för att få inträde till det journalistiska fältet skulle journalisten utbildas på ett institut. Det fanns ett motstånd ute på tidningsredaktionerna mot dessa ”institutare”, som de föraktfullt kunde kallas, vilket visade att en formell utbildning inte räckte för att få ett erkännande som journalist inom fältet.

1968 – uppror och utbildning

När året 1968 randades hade de tidigare journalistinstitutet omvandlats till journalisthögskolor, utbildningen hade blivit tvåårig och praktiken hade integrerats som en del av utbildningen, vilket varit anledningen till att eleverna inte längre skulle få praktiklön och därför strejkat. För arbetsgivarnas vidkommande, som till största delen bestod av olika tidningar, innebar det att de förlorade inflytande över vem som skulle antas till utbildningarna. Den inledande praktiken på redaktionerna hade varit ett urvalsverktyg genom de praktikbetyg som hade utfärdats. Av praktiska skäl accepterades dock den nya ordningen, söktrycket hade blivit rekordstort till journalistutbildningen och det hade blivit svårt att ordna alla dessa förberedande praktikplatser. Förändringen hade föregåtts av en utredning som den då tillförordnade rektorn i Stockholm, Lars Furhoff, hade genomfört. Oavsett namnbytet till högskolor var dessa fortsatt fristående från universitetet. Den svenska pressen motsatte sig en sådan

¹⁰ Gardeström, *op.cit.*, 2011, s. 187–193.

¹¹ Elevkårens yttrande med anledning av förslag till studieplan; Kommentar till elevkårens yttrande, Protokoll 12/8-63, bil. 1 och 2, Samarbetsnämnden för Journalistinstitutet, RA, A:1.

¹² Ulf Gudmundson, ”Praktiktiden för en journalistelev allt för ofta ’trial and error’”, *Journalisten*, 1965:9.

¹³ Ibid.

¹⁴ Stig Engzell, ”Nu får det vara slut på ’tjafset’ om kårutbildningen”; Ulf Gudmundson & Bertil Berlmann, ”Skräckslaget självförsvaret”, *Journalisten*, 1965:11; Reinhard Krause, ”Tycker vi ännu så här. Journalist blir man bara”, *Journalisten*, 1965:12.

integrering. Den akademiska världen ansågs för hierarkisk för ett så fritt yrke som journalistens, dessutom ifrågasatte många garvade journalister nyttan med att läsa teoretiska ämnen. Journalistyrket ansågs av många bara kunna läras av yrket själv. Detta var ett av skälen till det motstånd som fanns ute på redaktionerna. Ett annat var elevernas politiska åsikter.¹⁵

Redan hösten 1968 när Sverker Tirén var ute på praktik kallades Journalisthögskolan i Stockholm för en kommunisthögskola. Han beskriver hur de som praktikanter av tidningarna uppfattades som Lars Furhoffs spioner. Anledningen till detta var att de hade i uppdrag att återrapportera till skolan vad som hände under praktiken. De skulle skriva dagbok samt även en uppsats som handlade om det medieföretag där de praktiserade då de ”skulle in i alla hemliga vrår”. Detta arbete var inte så populärt ute på redaktionerna. Sverker Tirén praktiserade på *Örebro-Kuriren*. Han hade en handledare som hade gått den långa vägen in i yrket. När Lars Furhoff skulle komma på besök till praktikplatsen, vilket han gjorde, blev hans handledare otroligt nervös. Sverker Tirén tror att det mycket handlade om klass, att en välutbildad person från Stockholm som tillhörde en högre klass skulle komma på besök. Han berättar hur han fick försöka lugna sin handledare. På liknande sätt innebar det ofta en generationskrock när elever från journalisthögskolan kom ut på praktik. De hade en högskoleutbildning och kom från Stockholm och inte sällan från en högre samhällsklass. På tidningarna fanns det journalister som kanske för länge sedan börjat yrket genom att skriva rader för sporten. I relationen mellan de äldre journalister och journalisteleverna fanns ibland ett inslag av klasshat från den äldre generationens sida.¹⁶

Journalisthögskolan i Göteborg hanterade sina radikala elever något annorlunda än i Stockholm. Utbildningen fick från början en mer praktisk utformning där de olika lärarna fritt fick utforma sin undervisning. Det var tydligt för eleverna att det var en praktisk yrkesutbildning, oavsett politisk åskådning. Lennart Lundmark hade 1968 sin inställning som elev klar för sig, att först skulle han lära sig hantverket och sedan skulle han ut och göra revolution.¹⁷ Deras övningstidning *Ingressen* kom ut med över 20 nummer per år och här fick eleverna utöva sin egen journalistik, vilket innebar många reportage om ämnen som Vietnam och Black Power, men även om radikala händelser på hemmaplan i Göteborg. Till exempel

fanns den 28 november 1968 en artikel: ”Göteborgs-studenter intog Enskilda Banken”. Där beskrivs hur organisationen SDS, Studerande för ett demokratiskt samhälle, slog till och hur 150 studenter samlades utanför Stockholms Enskilda Bank. De gick in på kontoret, satte de sig på golvet och började skandera slagord ”känner ni stanken – från Enskilda Banken”.¹⁸ Studenterna riktade kritik mot ASEA som genom ett bolag bröt mot FN-bojkotten av Rhodesia. Polis och schäferhundar kom sedan till platsen. Studenterna sa att de frivilligt gick ut om polisen gick ut före. Så skedde och när studenterna gick ut sjöng de internationalen. Det går att anta att skribenten själv var del av aktionen, men i övningstidningen är händelsen formulerad som en strikt nyhetstext.

Radikaliseringen kom till uttryck i valet av nyhetsämnen och det fanns ingen lärare som styrde vad som skulle vara lämpliga ämnen – bara artiklarna hade en bra rubrik och språk och stil var korrekt. Där emot fick läraren i samhällsämnen ta emot protester. Ibland reste sig någon upp på hans lektioner och höll en flammande appell. Lennart Lundmark beskriver också de motsättningar som kunde uppstå under elevernas tidningspraktik. Han fick höra kommentarer om eleverna från journalisthögskolorna från de som arbetat länge och som tyckte att de nyutbildade eleverna kom ut och trodde de kunde jobbet. Det gjorde det inte bättre att journalisteleverna dessutom var vänsterradikala. Själv hade han inga problem eftersom han dels hade arbetat en del som journalist innan och dels hade en genuin arbetarbakgrund. Han respekterades eftersom han inte var något ”borgarbarn som gjorde visit hos vänstern”.¹⁹

Urval av journalistelever – bagage, tillägnelse, meriter

Under slutet av 1960-talet kunde representanter från pressen klaga över att man fick in ”fel folk” på journalisthögskolorna. Detta kunde betyda flera saker; fel kön, fel klass, fel regionalt ursprung eller fel politisk åsikt. I huvudsak var det sannolikt ett uttryck för en frustration över att branschen själv inte fick välja ut vilka som skulle antas till utbildningen, att de inte längre helt kunde styra över inträdet till yrket. Tidigare hade adepter, oftast män, med låg formell utbildning kunna komma in i yrket som volontärer och där efter göra karriär. Några undersökningar av journalistkårens klassammansättning före 1960-talet finns inte, men det går att anta att de oftare hade en enklare

¹⁵ Gardeström, *op.cit.*, 2011, s. 196–202.

¹⁶ Intervju med Sverker Tirén 23/3 2010; Gardeström, *op.cit.*, 2011, s. 216.

¹⁷ Intervju med Lennart Lundmark 26/4 2010.

¹⁸ *Ingressen*, 1968:19.

¹⁹ *Ingressen*, årgångarna 1967–1970. I synnerhet *Ingressen*, 1970:20; Intervju med Lennart Lundmark 26/4 2010.

bakgrund. Inrättandet av statligt finansierade journalistutbildningar innebar en förändrad rekrytering på flera sätt. Efter 1967 gjordes urvalet av skolorna själva. Undersökningen i avhandlingen *Att fostra journalister* av antagningen till journalisthögskolorna 1967 visar att 68 procent av de sökande kom från storstäderna och att 35 procent hade en bakgrund i övre medelklass. Endast 20 procent kom från kategorierna högre och lägre arbetarklass. En annan förändring var att kvinnor genom utbildningen fick tillträde till journalistyrket. En bransch där ungefär 20 procent av journalisterna var kvinnor mötte en statlig utbildning där 63 procent av de sökande var kvinnor.²⁰

En annan betydelsefull faktor var att traditionella betyg spelade en underordnad roll för inträde till Journalisthögskolan, vilket många inom pressen ansåg var bra. Det var mycket vanligt att företrädare för pressen hävdade att talangen var viktigare än formella utbildningsmeriter. Den socialdemokratiska ecklesiastikministern Ragnar Edenman hade gått pressen till mötes genom att föreslå att psykotekniska test skulle användas vid antagningen istället för enbart betyg. Denna form av anlagstestning var mycket i ropet på 1960-talet och utgick från en analys av yrkets behov av såväl kunskaper, begåvning som personlighet.²¹ Anlagstesterna kunde ta lång tid i anspråk och utfördes i flera steg. Central var den intervju som utfördes av en journalist och en psykolog i ett andra antagningssteg, vilket har studerats för antagningen 1967. Intervjuarna skattade de sökandes personlighetsmässiga lämplighet för journalistyrket i en skala mellan 1 och 9. Olika egenskaper som självständighet, uthållighet och emotionell stabilitet värderades. De sökandes kontaktförmåga under intervjun var mycket viktig för hur intervjuarna bedömde deras sammanvägda lämplighet för journalistyrket. De som var öppna och välartikulerade hamnade i den övre delen i bedömningsskalan på mellan 1 och 9. Unga män kunde beskrivas som ”truliga” eller ”tröga” och de som var blyga, passiva eller talade tyst fick låga poäng. Även kroppshållningen kunde kommenteras negativt som att exempelvis vara ”slapp i rörelserna” eller ”motoriskt orolig”. De som fortfarande bodde kvar hemma fick lägre skattningar när det gäller självständighet. Initiativrika personer premierades. Det var positivt att ha självständiga åsikter och inte ha en alltför stor respekt för auktoriteter. En av dem som skattades allra högst, 9 poäng, i lämpligheten för yrket året 1967 fick

²⁰ Undersökningen grundar sig på 468 sökande i det andra uttagningssteget 1967. Journalistprovningar, Psykotekniska institutets arkiv, RA, F8b:1-6. Om undersökningen se Gardeström, *op.cit.*, 2011, s. 216f.

²¹ *Ibid.*, s. 173, 188.

den positiva kommentaren: ”Slutade skolan på grund av synnerligen självständiga idéer.”²²

Sammantaget, utgående från studierna av urvalet 1967, kan sägas att majoriteten kom från storstäderna och att de med en bakgrund i den övre medelklassen var överrepresenterade samt att kvinnor utgjorde ungefär hälften av elevantalet. Höga betyg spelade mindre roll än att vara självständig, välartikulerad och aktiv. Eleverna var med andra ord väl lämpade för att delta i tidens ungdomsradikala aktiviteter.²³

Journalistelevernas krav på inflytande över sin utbildning och över pressen

Journalisthögskolorna blev en del i den försöksverksamhet för ökat studentinflytande som Universitetskanslersämbetet initierade mitt i de pågående studentoroligheterna 1968 för att lugna stämningarna.²⁴ På rektorn Lars Furhoffs initiativ tillsattes en arbetsgrupp för demokratisering med elev- och lärarrepresentanter från journalisthögskolorna. Elevkårerna vid respektive skola kom att utarbeta varsitt förslag om hur eleverna skulle öka sitt inflytande över utbildningen.²⁵ Deras argumentation var mycket influerad av den syn på direkt demokrati som var en viktig del av vänsterrörelsen i många länder vid denna tid. Organisationer skulle ha en horisontell struktur, man ville undvika byråkrati och uppmuntra improvisation och spontanitet. De som var närmast berörda av en fråga var de som hade rätt att fatta beslut och även verkställa dem. Besluten skulle fattas på stormöten och sedan verkställas av olika arbetsgrupper. Denna princip skulle tillämpas såväl inom politiska organisationer, företag och bostadsområden som inom utbildningar. Även tidningsföretag skulle kunna omfattas, vilket blev ett argument för unga radikala journalister att påverka journalistiken i stort. Journalisten Gunilla Wettergren framförde exempelvis att det var genom företagsdemokrati de anställda journalisterna skulle kunna förändra tidningarnas uppbyggnad och rapportering: ”Vi måste

²² *Ibid.*, s. 213-219; Journalistprovningar, Psykotekniska institutets arkiv, RA, F8b:1-6.

²³ Se diskussion i Gardeström, *op.cit.*, 2011, s. 246f.

²⁴ UKÄ fattade beslut mitt i sommaren om att inrätta försöksverksamhet för nya former av samarbete mellan lärare och studenter, detta initiativ kom att förkortas till FNYS, Sven-Olof Josefsson, *Året var 1968. Universitetskris och studentrevolt i Stockholm och Lund*, Historiska institutionen, Göteborgs universitet, Göteborg, 1996, s. 73.

²⁵ Protokoll fört vid sammanträde med samarbetsnämndens arbetsgrupp den 25/10-68, Samarbetsnämnden för journalisthögskolorna, RA, E1:4; Sundström (1970) s. 69f, 79, 83.

axla ansvaret för demokratin och söka reda på händelser som undanhålles folket.”²⁶

Kraven på direktdemokrati ledde till att pressens inflytande över utbildningen ifrågasattes av eleverna. De framtida arbetsgivarna beskrevs som ”företagarintressen” eller ”utomstående representanter” som inte borde få påverka journalistutbildningen. De ansåg att arbetsgivarnas inflytande, ”avnämarstyrningen”, borde minska.²⁷ Bertil Ströhm från Svenska journalistförbundet, som var ordförande för arbetsgruppen för demokratifrågor, påpekade att det var regeringen och närmast utbildningsdepartementet som tillsatte ledamöter i skolornas styrelser och i samarbetsnämnden och att dessa enligt stadgarna kom från pressorganisationer, universitet och folkrörelser. Denna konflikt mellan direktdemokratiska ideal och den representativa demokratis former var på många sätt typisk för denna tid.²⁸

Elevkåren fick en del lärare med sig eftersom även de ville få utökade befogenheter och bli representerade i nämnder och styrelser.²⁹ Den äldre generation journalister som deltog i diskussionerna påpekade värdet av att ha erfarna journalister företrädare i skolornas ledning och varnade för att eleverna och lärarna skulle kunna bli en alltför isolerad grupp.³⁰ Med tiden blev det inre splitting. Bertil Ströhm kom i konflikt med journalistläraren Bengt Nerman, som Ströhm menade hade velat samla allt inflytande hos lärarna och eleverna och att styrelsen skulle berövas all makt. Elevkåren i Stockholm anklagade vissa av ledamöterna i demokratiseringskommittén för ”mygleri och komplottmakeri”. Stockholm gick hela tiden längre i sina förslag och elevkåren där manade till enad kamp mot byråkratin; ”det är av yttersta vikt att göteborgseleverna sluter upp på vår sida för ökat elevinflytande, mot hårdare avnämarsstyrning och byråkratiinflytande”.³¹

Resultatet av de olika demokratiseringsförslagen blev i slutändan modesta. Lärare och elever skulle via utbildningsnämnden få besluta om studiehandboken och lärartillsättningar och rektorerna fick vara kvar

som nämndernas ordförande. Representationen av lärare och elever i övriga styrelser ökade något. Det var heller ingen särskilt svår fråga för de två journalisthögskolorna som var positiva till att alla grupper var representerade i styrelserna.³²

Vad som tydliggörs är de vänsterradikala elevernas ambition att påverka utbildningen och hela journalistrollen. De ville inte längre inordna sig i den yrkesroll som lärdes ut på journalisthögskolorna eller i redaktionskulturen ute på tidningarna, utan ville själva styra vad som var viktigt att skriva om. I detta avseende kan sägas att de tog den liberala pressfriheten på det djupaste allvar, men översatt till ett specifikt journalistiskt uppdrag som samhällsförändrare. Problemet var bara att det svenska presssystemet inte fungerade efter dessa principer. Pressens traditionella uppdrag uppfattades inom partipressen snarare vara kollektivt inriktad på gruppkommunikation färgad av en gemensam politisk övertygelse – inte på att enskilda journalister skulle driva sin egen politiska linje.

Reaktioner från pressen mot journalisthögskolornas elever

Tidningen *Journalisten* publicerade i februari 1970 ett stort uppslaget reportage om missnöjet med journalistutbildningen, särskilt den i Stockholm: ”Företagens erfarenheter av elever från stockholmskolan har i många fall varit rätt negativa”, uttalade Rolf Österberg, VD för Tidningarnas arbetsgivareförening. Många tidningar övervägde att sluta ställa praktikplatser till förfogande och att försöka ordna utbildning och rekrytering av journalister på andra vägar.³³

Artikeln initierades av statistik för 1969 som visade att rekryteringen till yrket ”den långa vägen” hade ökat och detta samtidigt som utexaminerade journalister i Stockholm gick arbetslösa. Tidningen tog fasta på den kritik ”som allt oftare hördes från journalister i arbetsledande ställning”. En av dem som yttrade sig var Ingemar Garpe på *Vestmanlands Läns Tidning* som menade att han inte var motståndare till journalistutbildning i sig:

Men vi har retat oss på högskoleeleverna de senaste två åren. Det är säkert begåvade ungdomar men de vet ingenting om journalistik. Så kommer dom hit efter ett års ’indoktrinering’ och talar om för oss hur man ska göra en tidning. Och dom tror att dom är samhällsrefor-

²⁶ Josefsson, *op.cit.*, 1996) s. 38f; Gunilla Wettergren, ”Underhugarna måste ta vid”, *Journalisten*, 1969:1.

²⁷ Protokoll, Samarbetsnämndens arbetsgrupp 4/12-68, Samarbetsnämnden för journalisthögskolorna, RA, A1:3.

²⁸ Om den nya vänsterns gruppstruktur och syn på demokrati se Josefsson, *op.cit.*, 1996, s. 277f.

²⁹ Protokoll, Samarbetsnämndens arbetsgrupp 25/10-68, Samarbetsnämnden för journalisthögskolorna, RA, E1:4.

³⁰ Protokoll, Samarbetsnämndens arbetsgrupp 4/12-68, Samarbetsnämnden för journalisthögskolorna, RA, A1:3.

³¹ Protokoll 25/2-69, bil. 4, Samarbetsnämnden för journalisthögskolorna, RA, A1:3; Bengt Nerman 5/1-81, Lars Furhoffs arkiv, RA.

³² Förslag till försöksverksamhet med nya former för samarbete mellan studerande, lärare och övrig personal. Arbetsgruppens slutrapport 14/4-69; Brev till utbildningsdepartementet 3/10-69, JMG:s arkiv, F1:5, A1:2.

³³ ”Låglönelöft hjälper andra än journalister”, *Journalisten*, 1970:2.

matorer. Men när vi skickar ut en journalist på ett referat vill vi veta vad talaren sagt, inte referentens personliga åsikt i frågan.³⁴

I artikeln kommer fler till tals. Börje Dahlqvist, redaktionschef på *Dagens Nyheter*, tyckte att journalisthögskolorna utbildade ”fänrikar” med exakt samma teoretiska utbildning och förordade en ökad rekrytering av akademiker till yrket. Andra var mer nyanserade och menade att utbildningen ännu var för ny för att några slutsatser kunde dras. Bertil Palm på Svenska journalistförbundet menade att det kunde vara av ekonomiska skäl tidningarna istället anställde volontärer, även om en del tidningar var rädda för radikala ungdomar eller hade en allmän motvilja mot ”högskoliter”.³⁵ Debatten spred sig till andra tidningar. I *Aftonbladet* ansåg Åsa Moberg, som själv tillhörde denna radikala generation som i ökande grad fått tillgång till det offentliga ordet, att eleverna kritiserades för att de tänkte själva. Eleverna ifrågasatte uppdragen och ansåg att tidningar var odemokratiska arbetsplatser: ”Dom få som har makten bestämmer vad som ska stå i tidningarna, hur det ska skrivas och hur det ska presenteras. Och det vill dom förstås bestämma om ifred.”³⁶ Att det just var en redaktör från *Vestmanlands Läns Tidning*, ”ett av landets mest mörkblå gömmen”, som stod för kritiken tyckte hon var symptomatiskt. I nästkommande nummer av *Journalisten* kom fler röster till utbildningens försvar. Läraren på journalisthögskolan i Stockholm, Bengt Nerman, gick till viss del på Åsa Mobergs linje och trodde att kritiken riktade sig mot de ideal som styrde utbildningen, att utbilda kritiskt medvetna journalister. Nerman menade att dessa journalister kunde upplevas som ”obekväma” på kort sikt men att det var ett samhällsintresse med välutbildade journalister som vidareutvecklade och förbättrade massmedierna och det skulle arbetsgivarna förstå på längre sikt.³⁷

Avslutning – Elever och lärares samproduktion av radikala idéer

Att åren runt 1968 fick sådant uttryck på journalisthögskolorna berodde på att dessa skolor var nya och att där fanns en ambition att genom en utbildning på-

verka journalistikens funktionssätt, det vill säga påverka fältets regler. När denna nydanande utbildning under 1960-talet fylldes av drivna och självständiga elever uppkom en form av samproduktion av radikala idéer. På många sätt var lärarna också radikala och i flera fall inte särskilt mycket äldre än eleverna. Central var rektorn Lars Furhoff (född 1938), en ung vänsterliberal från Linköping där han varit gymnasiekamrat med Torsten Thurén, som han senare anställde. Innan Furhoff som 25-åring kom till Journalistinstitutet 1963 hade han färdigställt en licentiatavhandling om relationerna mellan tidningarnas upplagor och annonsintäkterna, varit redaktör för *Liberal Debatt* och gett ut två debattböcker, vara den ena gick till storms mot partipressens korrumperande verkan på demokratin och yttrandefriheten. Han menade att när tidningarna hade en politisk prägel och när redaktörer samtidigt var politiker så kunde viktig samhällskritik förtigas och aldrig nå ut i spalterna. Furhoff menade att journalisterna svek sin uppgift som tredje statsmakt genom att även vara politiker. Redan i *Pressens förräderi* han förespråkade en form av välutbildad journalist som var obunden av politiska hänsyn. Enligt honom borde tidningarnas uppgift bestå i att vara folktribuner och på allmänhetens vägnar övervaka makthavarna.³⁸ Lars Furhoffs engagemang för journalistutbildningen var del av hans vänsterliberala ideologi och hans övertygelse om att pressen skulle vara en tredje statsmakt, en form av övervakare av maktutövningen i ett samhälle och därmed garant för demokratin. Han var en genuin anhängare till vad som brukar kallas den liberala pressfriheten eller den liberala pressideologin. Ur detta kom hans engagemang för att höja utbildningsstandarden hos den tredje statsmaktens fotfolk. Genom att rusta journalisterna med kunskap och yrkesskicklighet skulle de bättre kunna sköta sin granskande uppgift och stå emot politisk och kommersiell påverkan. Med åren kom han att utveckla sin syn på hur den liberala pressfriheten skulle kunna överleva i ett alltmer kommersialiserat medielandskap. Hans huvudtes förblev att garanten skulle vara den välutbildade, etiskt medvetna och självständiga journalisten.³⁹

När Lars Furhoff efter några år blev tillförordnad rektor anställde han Bengt Nerman 1966. Denne hade under en lång tid varit verksam inom Folkuniversitetet

³⁴ ”Journalistutbildning på villovägar?”, *Journalisten*, 1970:2.

³⁵ Ibid.

³⁶ Åsa Moberg, ”Kritik mot journalisteleverna för att dom tänker själva”, *Aftonbladet*, 24/3-70.

³⁷ Bengt Nerman, ”Vad vet högskolans kritiker?”; Sam Wiesel, ”Handled oss bättre i stället för att kritisera”; Bertil Ströhm, ”Ett års valfri yrkesverksamhet före journalistutbildningen”, *Journalisten*, 1970:3; Lennart Lundmark, ”Praktik först i JH-utbildningen”; Sven Bohlin, ”JH- i långväga ögon”; Ingemar Garpe, ”VLT, högskolan och intygen”, *Journalisten*, 1970:4.

³⁸ Lars Furhoff, *Kommunal skendemokrati*, Verdandi, Uppsala, 1961; *Pressens förräderi. Om tredje statsmakten i landsorten*, Bonnier, Stockholm, 1963. Han påpekade i båda böckerna att utbildningsstandarden för journalister borde höjas.

³⁹ Lars Furhoff, *Makten över medierna*, Cavefors, Staffanstorps, 1974; *Makten över journalistiken*, Natur och kultur, Stockholm, 1986.

och ansåg att han vid Journalisthögskolan fick möjlighet att utveckla sina pedagogiska idéer. De två hade träffats i samband med utgivningen av Nemans bok *Demokratins kultursyn*, som Furhoff tagit intryck av. Bengt Nerman var en i tiden känd person som ofta förekom i radio. Även om han, som son till socialisten Ture Nerman, knappast var vänsterliberal kunde dessa två personer finna varandra. Under några år var de vänner och var förenade i en gemensam strävan att förändra journalistutbildningen bort från den mästerlärningstradition som hade varit dominerande. Den dåvarande eleven Sverker Tirén minns att de två satt och planerade utbildningen ihop och att de hade en form av allians gentemot pressen. Deras gemensamma fiende var Bertil Ströhm från Svenska journalistförbundet som satt i skolans styrelse.⁴⁰ Furhoff distanserade sig även från universitetsvärlden, som upprepade gånger hade velat integrera journalistutbildningen i sin verksamhet. Han hade inget förtroende till universitetsvärlden och gillade inte stellet och det hierarkiska tänkandet. Som rektor fick han möjlighet att försöka skapa något eget.⁴¹

Situationen på Journalisthögskolan i Stockholm kan tolkas som att en ungdomsradikalism mötte en något äldre radikalism, som kunde vara vänsterliberal eller något annat. Lars Furhoff blev under lång tid utsatt för hård kritik i pressen och anklagades bland annat för att överta sina elevers vänsterideologi. Han sades ”lägga bort sin halmhatt” och ha tagit intryck av sina elevers synsätt.⁴² Sören Larsson, som undervisade på skolan, anser dock att Furhoff förblev liberal men att det mer handlade om att han verkligen ansåg att journalister skulle vara kritiska och ifrågasättande och att han därför hade förståelse för sina elever. Men det faktum att Furhoff ofta stödde sina ifrågasättande adepter under 1960-talets radikaliseringsperiod (dock inte bojkotten av undervisningen) gjorde att såväl skolan som dess rektor kunde bli betraktade med viss skepsis från pressen.⁴³ Han var heller inte den ende läraren som stod nära eleverna. Gun-Britt Sundström kommenterar i sin reportagebok från studietiden på Journalisthögskolan hur en lärarassistent med FNL-märke hade anställts, vilket hon menade inte skulle

minska skepsisen mot utbildningen ute på tidningsredaktionerna.⁴⁴

Situationen var lugnare i Göteborg där rektor Lars Alvfengren knappast kunde anklagas för att vara en radikal ledare, utan var en person som likt en diplomat ”flöt runt i kritstrecsrandig kostym” och gav stor frihet åt lärarna att utforma undervisningen.⁴⁵ Skolan hade också tätare kontakt med pressen i Göteborg. Rektor Lars Furhoff i Stockholm var en mer ideologisk ledare för att etablera en ny form av journalistutbildning. Thorsten Thurén, som undervisade i Stockholm, beskriver det som att lärarna där var unga och entusiastiska och besjälade av ”learning by doing”. Att integrera praktiska och teoretiska ämnen var något som rektor Lars Furhoff i högsta grad drev på. Det fanns många krav från olika externa intressen när det gällde vilka ämnen en journalist borde lära sig och undervisningen blev därmed något av ett smörgåsbord. Den Furhoffska modellen innebar att man tog avstånd från detta ”duttande” med många ämnen och istället skapade sin egen utbildningskanon. De insåg att de inte kunde tillfredsställa alla utan måste göra något eget som var användbart för journalister. De var då de började fylla olika ämnestitlar med ett eget anpassat innehåll, integrera praktiska och teoretiska ämnen och speciella kurser i retorik och källkritik utvecklades.⁴⁶

Många av eleverna tog intryck av rektor Lars Furhoff och den traditionella liberala idén om pressfrihet och pressens uppdrag på djupaste allvar: Pressen skulle vara oberoende och granska makten, journalisterna skulle i sitt arbete vara orädda och obundna av partihänsyn och se till att ingen viktig information undanhölls folket/publiken, vilket var viktigt för demokratin. Denna roll för pressen, ursprungligen utformad i en annan tid i kampen för yttrandefrihet och maktindelning, kunde aktualiseras på journalisthögskolorna under 1960-talet och delvis få en ny betydelse i denna samhällskontext. Framför allt kunde den ge legitimitet åt journalistelevernas samhällsengagemang. Ett talesätt i tiden var att journalisteleverna ”hade Furhoff på axeln”, när de kom ut i arbetslivet, vilket bildligt beskriver detta återbruk av ideologier. Tilläggas ska att mycket av pressens traditionella syn på sig själv och sitt uppdrag har sina idéhistoriska rötter i de tidiga liberala publicisternas kamp för yttrandefrihet mot kungligt envælde. Pressens eget värdesystem, något som med Bourdieus terminologi kan beskrivas som doxa, har även den sitt ursprung i libe-

⁴⁰ Intervju med Sverker Tirén 23/3 2010. Efter 1970 inträffade en splittring som innebar en lång konflikt mellan Nerman och Furhoff. Bengt Nerman har gett sin version bland annat i *Om erfarenheten. En studie i skapandets villkor*, Bonnier, Stockholm, 1982. Lars Furhoff har gett sin syn på konflikten i ett efterlämnat dokument. Se skrivelsen Bengt Nerman 5/1-81, Lars Furhoffs arkiv, RA.

⁴¹ Intervju med Anna-Karin Furhoff 13/6 2008.

⁴² Per Rydén, ”Den sårade idealisten”, *Sydsvenska Dagbladet*, 28/8-86.

⁴³ Sören Larsson, ”Lars Furhoff och jag”, *Presshistorisk årsbok*, Föreningen Pressarkivets vänner, Stockholm, 2001, s. 168.

⁴⁴ Sundström, *op.cit.*, s. 125.

⁴⁵ Intervju med Lennart Lundmark 26/4 2010.

⁴⁶ Intervju med Torsten Thurén 2/9 2009.

ralismen och dess kamp för yttrandefrihet. Vad som kommer till i och med journalistutbildningens etablering under 1960-talet är att en traditionell idéburen plattform för pressen i denna tid kunde omtolkas, även om basen var densamma. Doxan mötte det heterodoxa som producerades på journalistutbildningarna. Vänsterliberalen Lars Furhoff fyllde den liberala pressideologin med sina värden, delvis i polemik med en partipress som historiskt tillkommit för att värna om samma yttrandefrihet. Partipressen verkade på en kollektiv bas, genom gruppkommunikation medan ansvaret i Furhoffs tappning lades på den individuella journalistens axlar. De unga radikala journalisteleverna ansåg även de att de hade en uppgift på denna värdegrund.⁴⁷

När en sådan gammal liberal ideologi om pressens roll planterades i ungdomsradikalismen 1968 tog den nya former. Gun-Britt Sundström beskriver diskussionerna bland eleverna 1969, strax innan de skulle ut i arbetslivet, om hur de skulle agera för att förändra pressen:

Många hävdar att man måste gå in i apparaten och förändra den inifrån, diskutera med arbetskamrater, aktivera fackföreningarna. Andra anser att det är bättre att agera självständigt, vägra sälja sig eller gå in i några bindande lojaliteter.⁴⁸

Hur det nu gick med journalistelevernas ambitioner att förändra journalistiken och mediernas funktionsätt är dock svårt att avgöra. Ibland hävdas att anpassningen till den bestående ordningen tog vid ute på redaktionerna. En förekommande tolkning inom medieforskningen är att de radikala eleverna på journalisthögskolorna under det sena 1960-talet delvis förändrade journalistiken.⁴⁹ I efterhand har journalisthögskolorna också kritiserats för att ha utbildad en ny maktthungrig elit i samhället som format sin egen ideologi – journalisismen. Detta tydliggör journalistyrkets

särställning och betydelse för opinionsbildningen i samhället, som en form av maktresurs.⁵⁰

Vad som kan konstateras är att journalisthögskolorna under en formativ period under 1960-talet kunde utveckla en självständig position mellan pressens organisationer och universiteten, detta med den socialdemokratiska utbildningspolitikens indirekta godkännande. Deras fristående ställning upphörde först med högskolereformen 1977 då de inordnades under universiteten. Pionjärtiden var då slut. Betyg infördes som enda urvalsverktyg, vilket ledde till protester. Långsamt inordnades ändå journalisthögskolorna som en universitetsanknuten utbildningsinstitution.⁵¹ Processen kan beskrivas som en kamp om fältets regler. Den nya utbildningsvägen in i yrket störde fältets kraftlinjer och skapade spänningar som kom att bestå länge, vilket som Broady påpekar gällde för många andra kulturella fält under 1960-talet. Nya utbildningar skapade genvägar in i yrkesområden som tidigare krävt andra investeringar och insatser för inträdet. Men sätten att förvärva den typ av symboliskt kapital som krävs för att bli erkänd som journalist levde kvar i seiga strukturer, som inrättandet av högskoleutbildningar har haft svårt att förändra. Konflikten mellan utbildning och erfarenhet inom det journalistiska fältet har varit bestående. □

Elin Gardeström

Idéhistoriker vid Södertörns högskola. Verksam inom SEC (forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi). Gardeström disputerade hösten 2011 på avhandlingen *Att fostra journalister. Journalistutbildningens formering i Sverige 1944–1970* som tillkom inom ramen för den Nationella forskarskolan i utbildningshistoria vid Uppsala universitet.

Abstract

The student radicalization around 1968 had an impact when journalist educations were concerned, which is discussed in this article. The young disciples of the journalistic profession were trained in journalism schools, established only in 1962, which were to replace the former apprenticeship system. In the radica-

⁴⁷ Gardeström, *op.cit.*, 2011, s. 246, 260.

⁴⁸ Sundström, *op.cit.*, s. 156.

⁴⁹ Denna vändning inom journalistiken finns beskriven i flera journalistiska standardverk. Se Stig Hadenius, Lennart Weibull, Ingela Wadbring, *Massmedier. Press, radio och TV i den digitala tidsåldern*, Ekerlid, Stockholm, 2008, s. 263f; Margareta Melin-Higgins, *Pedagoger och spårhundar. En studie av svenska journalisters yrkesideal*, Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, Göteborg, 1996, s. 88-95; Furhoff, *op.cit.*, 1986, s. 17f. Om radions och TV:s del i utvecklingen, se Monika Djerf-Pierre & Lennart Weibull, *Spegla, granska, tolka. Aktualitetsjournalistik i svensk radio och TV under 1900-talet*, Prisma, Stockholm, 2001, s. 207ff, 244-266; Göran Kristiansson, "Vår meste mediebevakare", *Sydsvenska Dagbladet*, 15/9-91.

⁵⁰ Olof Petersson & Ingrid Carlberg, *Makten över tanken. En bok om det svenska massmediesamhället*, Maktutredningens publikationer, Carlsson, Stockholm, 1990, s. 90ff; Olof Petersson, "Yrkeskår, profession, samhällsklass" och "Dags att tömma timglasen...", *Svenska Dagbladet*, 30/4 och 6/5 1994; Göran Albinsson Bruhner, *Dagspressens politiska ekonomi*, SNS, Stockholm, 1998, s. 126ff;

⁵¹ Gardeström, *op.cit.*, 2011, s. 248f.

lization of the 1960s, a critical job was formulated that was rooted in the liberal freedom of the press at the two national journalism schools. Accordingly, the traditional job of the press, its doxa, was realised in a new, radical era. The journalism schools thus came into conflict with the tradition that prevailed in the press. Their radical pupils also strived to change the way they were educated, as a way to change the way the party press system worked.

Keywords

1968, radicalization, journalism schools, apprenticeship, liberal freedom of the press.

Referenser

Tidningar

- Aftonbladet*, 1970.
- Ingressen*, 1967–1970.
- Journalisten*, 1965, 1968–1970, 1987.
- Svenska Dagbladet*, 1994.
- Sydsvenska Dagbladet*, 1986 och 1991.

Intervjuer

- Anna-Karin Furhoff, 2008-06-13.
- Torsten Thurén, 2009-09-02.
- Sverker Tirén, 2010-03-23.
- Lennart Lundmark, 2010-04-26.
- Bengt Ward, 2009-10-09.
- Ulf Wallin, 2009-10-07.

Arkiv

- Riksarkivet, RA
- Lars Furhoffs arkiv
- Skrivelse 1981.

Psykotekniska institutets arkiv
Journalistprovningar, F8b:1-6.

Samarbetsnämnden för journalishögskolorna
Protokoll, E1:4.
Protokoll, A1:3.

Samarbetsnämnden för Journalistinstitutet
Protokoll, A:1.

JMG:s arkiv

Arbetsgruppens slutrapport 14/4-69.
Brev till utbildningsdepartementet, F1:5, A1:2.

Litteratur

- Albinsson Bruhner, Göran, *Dagspressens politiska ekonomi*, SNS, Stockholm, 1998.
- Djerf-Pierre, Monika & Lennart Weibull, *Spegla, granska, tolka. Aktualitetsjournalistik i svensk radio och TV under 1900-talet*, Prisma, Stockholm, 2001.
- Furhoff, Lars, *Kommunal skendemokrati*, Verdandi, Uppsala, 1961.
- Furhoff, Lars, *Pressens förräderi. Om tredje statsmakten i landsorten*, Bonnier, Stockholm, 1963.
- Furhoff, Lars, *Makten över medierna*, Cavefors, Staffanstorps, 1974.
- Furhoff, Lars, *Makten över journalistiken*, Natur och kultur, Stockholm, 1986.
- Gardeström, Elin, *Att fostra journalister. Journalistutbildningens formering i Sverige 1944–1970*, Daidalos, Göteborg, 2011.
- Hadenius, Stig, Lennart Weibull & Ingela Wadbring, *Massmedier. Press, radio och TV i den digitala tidsåldern*, Ekerlid, Stockholm, 2008.
- Hultén, Britt, "Utbildning – behövs det?", i Agneta Lindblom Hulthén (red.), *Journalisternas bok: 1901–2001*, Svenska journalistförbundet, Stockholm, 2001.
- Josefsson, Sven-Olof, *Året var 1968. Universitetskris och studentrevolt i Stockholm och Lund*, Historiska institutionen, Göteborgs universitet, Göteborg, 1996.
- Kommittén för nya utbildningsvägar vid de filosofiska fakulteterna, *Högre journalist- och reklamutbildning: betänkande med förslag*, Ecklesiastikdepartementet, Stockholm, 1961.
- Larsson, Sören, "Lars Furhoff och jag", *Presshistorisk årsbok*, Föreningen Pressarkivets vänner, Stockholm, 2001.
- Melin-Higgins, Margareta, *Pedagoger och spårhundar. En studie av svenska journalisters yrkesideal*, Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, Göteborg, 1996.
- Nerman, Bengt, *Om erfarenheten. En studie i skapandets villkor*, Bonnier, Stockholm, 1982.
- Petersson, Olof & Ingrid Carlberg, *Makten över tanken. En bok om det svenska massmediesamhället*, Maktutredningens publikationer, Carlsson, Stockholm, 1990.
- Proposition 1962:59.
- Ruin, Olof, *Kunskap och politik. Statsvetenskap i Stockholm 50 år*, Statsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet, Stockholm, 1986.
- Sundström, Gun-Britt, "Nu kan det sägas!" *Ett jag-var-där-reportage från Journalisthögskolan*, Bonnier, Stockholm 1970.
- Weibull, Lennart & Kent Asp (red.), *Svenska journalister. Ett grupporträtt*, Tiden, Stockholm, 1991.